

Børge Kristiansen - landmand, entreprenør og politiker

af Birte Neerup

Den 16. september 2020 var det 100 år siden, at én af de mere kendte personer fra tiden omkring Munkebos forvandling i sidste halvdel af 1900-tallet - gårdejer og entreprenør Børge Kristiansen - blev født. Børge var ud af "Højegaardsslægten", som i flere generationer siden 1797 havde haft deres gang på "Højegaard" i Nørregade i Munkebo. Gårdens stuehus fra 1869 eksisterer stadig og har i dag adressen Nørregade nr. 6.

Børge blev ikke født på "Højegaard" men derimod i Strandgyden på ejendommen "Højbo", som stadig eksisterer her 102 år efter, at den blev bygget. Nu har ejendommen adressen Lindøalléen 102. Børges far Peder Kristiansen skulle nemlig i 1918 giftes med Ane Larsen fra Langeland, og i den forbindelse blev der foretaget en udstykning af den del af "Højegaardens" jord, som lå i Strandgyden ved Dalbys Høj. På disse ca. 18 tønder land jord byggede Ane og Peder så husmandsstedet "Højbo". 2 år senere - i 1920 - fik de deres førstefødte - en dreng, som fik navnet Børge. Yderligere 4 år senere - i 1924 - fik de endnu en dreng - Jørgen.

Peder og Ane og de 2 drenge boede på "Højbo" i ca. 15 år indtil midten af 30'erne. På det tidspunkt havde Peders mor på "Højegaarden" været død i en halv snes år, og Peders far Jørgen Kristiansen ville gerne på aftægt. Det medførte, at "Højbo" blev lejet ud og Peder og Ane og deres 2 sønner flyttede ind til Peders far på "Højegaarden".

Grusgraven ved "Højbo"

Den traditionelle vej til landbruget

Børge fik den tids traditionelle skolegang i Munkebo Skole på Fjordvej. Den blev efterfølgende suppleret med et ophold på Sdr. Nærå Efterskole. Efter endt skolegang fik Børge som så mange andre plads rundt på gårdene i omegnen, bl. a. på gårde i Revninge og flere år hos familien Adolfsen på "Ingerslyst" på vejen til Bregnør. Ind imellem det praktiske arbejde på gårdene fik Børge også en teoretisk uddannelse på Dalum Landbrugsskole. Men hos Adolfsen tjente han sammen med en skrædderdatter - Anna Pedersen - fra Nørre Broby, som han i øvrigt havde mødt nogle år forinden medens hun tjente hos bl. a. gårdejer Offersen i Revninge. Dette forhold udviklede sig åbenbart, for Anna og Børge blev gift d. 14. maj 1944.

Ejendommen "Højbo" kom derefter igen ind i billedet. Lejeren var blevet sagt op, og Anna og Børge flyttede efter brylluppet ind på "Højbo" i foråret 1944. Børge stod herefter som "forpagter" af ejendommen, og stedet blev de første år drevet som et familielandbrug med afgrøder som korn, kartofler og løg som de vigtigste. I foråret 1945 fik Anna og Børge en søn - Arne - men flere blev det ikke til.

Spirende politisk interesse

Allerede i ungdommen fik Børge interesse for politik. Det lå til familien. Både faderen Peder og bedstefaderen Jørgen havde været politisk engagerede i Venstre og med deltagelse i

diverse sogneråd og andelsbevægelser. Bedstefaderen Jørgen Kristiansen havde oven i købet været foregangsmand ved dannelse af den lokale Venstre partiforening i Munkebo i starten af 1900-tallet.

Børge kom tidligt med i VU – Venstres Ungdom i Kertemindekredsen. I 1951 stod han som formand for afholdelsen af foreningens 25 års jubilæumsfest med deltagelse af ledende venstrefolk fra nær og fjern. Anna og Børge skabte sig igennem denne VU-tid en stor omgangskreds i deres politiske liv, en omgangskreds som fulgte dem resten af livet. De fælles minder fra disse år var mange og minderne blev ofte ”luftet”, når VU-vennerne var sammen.

Et enkelt eksempel på historierne fra den tid var Børges tur i sneen med den norskfødte sangerinde Geanita Melin. Historien, som Børge har fortalt, gik ud på, at han, som formand i VU, havde ansvaret for en VU vinterfest på Tornøes Hotel i Kerteminde. Orkestret var kommet, men de manglede sangerinden Geanita Melin, som angiveligt var strandet på banegården i Odense.

Hvem andre end formanden selv måtte af sted til Odense efter hende. Vejret udviklede sig den aften til en regulær snestorm, men Børge kom til Odense og fik Geanita med i den lille Ford Junior.

Hjemturen til Kerteminde blev dog noget af en prøvelse, for ved Vester Kærby kørte de fast i sneen og måtte have hjælp af beboere på stedet.

Flere timer forsinket nåede de dog til Kerteminde og til festen på Tornøes Hotel. Men spøgefulde tilhørere til historien satte efterfølgende altid spørgsmålstegn ved, hvad der var foregået i alle de timer, som Børge havde brugt for at hente sangerinden i Odense.

Børge på sin Ferguson under høstarbejdet

Efter VU-perioden fortsatte Børge det lokalpolitiske arbejde i den lokale Munkebo Venstrevælgerforening. Denne forening nød også godt af Børges formandskab i mange år. Ved sognerådsformand Ejnar Edwardsens død i 1957 kom Børge i sognerådet som suppleant for Ejnar. Han blev valgt ind i kommunalbestyrelsen i flere perioder igennem 60'erne og her fik han en periode som viceborgmester. I en lang årrække fra 60'erne til 80'erne var han også medlem af talrige råd og nævn. I samme periode var han også medlem af Andelsbankens bestyrelse. Det var en tid med store omvæltninger i kommunen og med stillingtagen til store lokalpolitiske opgaver og udfordringer.

Men det var kendetegnende for hans tilgang til sagerne, at han efter nøje overvejelser ofte så muligheder, hvor andre kun så problemer. Børge havde det godt med det politiske arbejde og forstod betydningen af et godt samarbejde på tværs af det politiske spektrum. Da han trak sig ud af politik i starten af 1970'erne, fandt han selv sin efterfølger. Det siges nemlig, at det var Børges fortjeneste, at Mariann Fischer Boel fik startet en fornem politisk karriere først i kommunalbestyrelsen i Munkebo, senere i Folketinget med en ministerpost og afsluttet med en periode som landbrugskommissær i EU.

Partnerskab med bror Jørgen

Da Anna og Børge flyttede ind på ”Højbo” i 1944 var dele af det tilhørende jord ikke egnet til landbrug. Området omkring Dalbys Høj var bakket og uegnet til agerbrug. Et andet område henlå som tidligere grusgrav og var dermed heller ikke egnet. Men Børge så en mulighed, hvor andre måske havde givet op. Få år efter krigens ophør blev der købt nogle simple grusgravningsmaskiner, og den tidligere grusgrav blev genåbnet. I starten af 50’erne blev der købt en lastbil, så man selv var i stand til at levere grus og sten.

Det er på dette tidspunkt at Børge indgår i et kompagniskab med sin yngre bror Jørgen. I de første mange år var det med 1 medarbejder i grusgraven, men fra 1957 blev forretningen

langsomt udvidet med flere gravemaskiner, op til 4 lastbiler og 2-6 medarbejdere. I 60’erne og 70’erne graves der grus og sten både i Munkebo og Tommerup og senest i perioden også i Birkende. Børge uddanner sig som kloakmester først i 60-erne og sammen driver Jørgen og Børge den blandede entreprenør- og vognmandsforretning i næsten 30 år. Sidst i 70’erne omdannes firmaet til et anpartsselskab

med Børge som ejer og *Hygge i hav 1* Børges søn ansættes i firmaet. Et generationsskifte påbegyndes.

Store beslutninger og store ændringer

Etableringen af Lindøværftet og tilfældigheder i livet medførte store ændringer i Anna og Børges liv i perioden 1957 - 1961. ”Højbo” blev købt af Lindøværftet i 1957 og også den gamle slægtsgård i Nørregade blev solgt – dog til kommunen. I starten af 1957 døde sognerådsformand Ejnar Edvardsen på Fjordgården. Som tidligere nævnt overtog Børge Ejnars plads i sognerådet, og Anna og Børge besluttede sig til at købe Fjordgården af dødsboet efter Ejnar i slutningen af 1957. Fjordgården var en gammel firelænget gård, som trængte til en ”kærlig hånd”.

Anna og Børge gik straks i gang med at restaurere i første omgang stuehuset. Netop som dette arbejde var afsluttet, fik de besked om at gårdens bygninger samt en 3-4 tdr. land jord ville blive eksproprieret i

forbindelse med anlæg af en ny amtsvej til Kerteminde. Fjordgårdens bygninger skulle altså rives ned. Men først skulle der bygges en ny ”Fjordgård”. Det skete i 1959-60. Det blev

Børge og brugsuddeler Nielsen sammen med faderen Peder Kristiansen. (ca. 1958)

meget travle år for Anna og Børge – entreprenørforretningen, landbruget og andre gøremål skulle stadig passes.

Hjemmeværn, jagt og fiskeri og meget andet

Ud over alle de andre gøremål, som er blevet nævnt, fik Børge også tid til mange andre ting. I 50'erne og mange år derefter var han med i hjemmeværnet – Flyverhjemmeværnet – i daglig tale kaldet Luftmeldetjenesten. Børge satte stor pris på tiden i Luftmeldetjenesten med øvelserne i tårnet på Munkebo Bakke, med feltøvelserne i Oxbøl, tiden på skydebanen i Nymindegab og endelig det fantastiske kammeratskab.

Jagt og fiskeri havde altid været Børges store interesse, men desværre var der nok ikke altid tid til disse ting. Da Anna og Børge var flyttet ind på Fjordgården, blev der taget mere tid til fiskeriet. Nu var der direkte adgang til Kertinge Nor, og det blev i årene fra 1958 og fremefter udnyttet en hel del. Friske rejer og ål var ofte på menuen.

I venners lag

Anna og Børges hjem var altid åbent for besøgende og gæstfriheden var stor. Vennerne igennem tiden var mange, og man skulle afsætte god tid til besøget, for Anna beværtede alle gæster på bedste vis. Stuerne, gildetuen og haven ved vandet på ”Den nye Fjordgård” var ofte centrum for familie- og vennesammenkomster i 60-erne og 70-erne. Når Anna og Børge fortalte om ”gode tider” kom de altid ind på de mange gode venskaber både med ”høj og lav”. Men også minderne fra deres mange campingture sammen med venner til Harzen, Rhinen, Østrig og ikke mindst Italien var talrige.

De svære år i 80-erne og den sidste tid

Sidst i 70'erne opstod der en krise i byggeriet, og med efterfølgende ”kartoffelkur” og andet fra regeringens side kom der en række år med underskud i firmaet. Det kunne den forretning, som Børge igennem tiden havde stablet på benene ikke modstå. Det ventede generationsskifte fandt aldrig sted, og entreprenørfirmaet måtte lukke i 1986 med store tab til følge. Det betød bl. andet at Fjordgården måtte sættes til salg.

Heldigvis viste det sig, at Jørgens søn (Børges brorsøn) havde interesse i at købe gården. Med salget blev det også aftalt at Anna og Børge kunne blive boende i den tilhørende aftægtsbolig. Så Fjordgården forblev på en måde i familien.

Anna og Børge fik endnu nogle gode år i aftægtsboligen med udsigt over fjorden. Bl. a. fik de fejret deres guldbryllup i fin stil. Væsentlig sygdom havde de aldrig kendt til, og sådan forblev det, til de gik bort. Børge døde i 1996 som 76 årig. Anna flyttede herefter i ældrevenlig bolig ved plejehjemmet og døde i 1998 som 82 årig.

Anna og Børge Kristiansen